

Le enkrat živi človek na svetu. — Kdor v tem času pravično ne ravna in po moči pravičnim biti se ne prizadeva, podoben je pravemu norcu ali bedaku napram (proti) sebi samemu.

Kdor pravično ne živi in nič dobrega ne stori, kar pa nobenemu nemogoče ni, je hudobnež in popolni spridenec.

Komur zavest na večer vsakega dneva pravi: „danes si krepostno in pravično živel“, tak prebudi se slednji dan zopet k novim dobrim in pravičnim dejanjem; naj pravičneje živi pa tisti, kdor največkrat premišluje, kako bi povsod pravici po svojih močeh in sè svojimi deli — zadostoval.

Ako pravično živiš, ne boš se ob svoji smrti jokal, kakor si se pri svojem rojstvu, nego veselil se boš zavesti, da prehajaš v boljšo domovino; in če si bil skoz celo življenje v vsakem obziru vedno pravičen, jokali bodo okoli tvoje smertne postelje stoječi, a ne se veselili — kakor pri tvojem rojstvu. —

Ni še dovolj, da samo pravično živiš in ravnaš, nego storiti moraš to tudi vselej iz pravega, dobrega nagiba, ne le površno, nego popolnoma, da bode tvoja pravičnost tudi pred Bogom in svetom pravo veljavo imela.

Kolikokrat bi se moral človek svojega pravičnega dejanja sramovati, ko bi bili svetu tudi nameni znani, iz katerih se je izvršilo.

Ni še dobro in pravično vsako dejanje, katero se nam kot tako dozdeva in se naši samoljubnosti in domišljiji prilaga; le to je dobro in pravično, kar v resnici in splošno pravo korist donaja, ter krivico zatira in odvrtače.

M. R.

France Malavašič.

Deželne vlade ukaze in razglase je slovenil Malavašič za Metelkom od l. 1847 do svoje smerti l. 1863; tako tudi razne sostavke za „Novice“, za Kmetijsko družbo, na pr. Miloserčnost do žival itd.

L. 1860 je sostavil nekdo v „Triesterici“ spisek pod imenom „Deutschthum in Krain“, dal l. 1862 „vermehrt und verbessert“ v posebni knjižuri na dan ter pošiljal Slovencem celó na dom. Ker nihče ni hotel javno zavračati laži in budalij njenih, lotil se je tega pretresa Malavašič le zato, da se tudi po nemški pokaže, kakošni „Geisteskinder“ so nemčurji ali nemškutarji na Kranjskem. Knjižici njegovi je naslov: 13) Krain und das Deutschthum. Entgegnung auf die Flugschrift: „Das Deutschthum in Krain“. Von einem Freunde der Wahrheit. Laibach 1862. 8. V. 31. Blasnik. Z geslom: „Nur die Annassungen, Unwahrheiten, Verdächtigungen, die logischen Ungeheuer sind es, welche wir bekämpfen“. (Dežman — Noten ohne Text — Illyr. Bl. 1849. S. 199). In na drugi strani z vodilcem: „Ohne Kenntniss der Sprache und Literatur eines Volkes gibt es keine Kenntniss des Volkes selbst; und doch massen sich so Viele,

deren ganze Kritik nur in einem Negiren alles Dessen besteht, was nicht über ihren Leisten geschlagen werden kann, Urtheile aber ein Volk an, welches sie aus wässerigen Beschreibungen einzelner Touristen oder aus den Ausbrüchen mancher Nationalitäts-Renegaten kennen gelernt haben. Man muss in und mit dem Volke gelebt haben, in sein Denken und Fühlen, in seine Sprache und Literatur, in seine politische Geschichte und in die religiösen Anschauungen hineingedrungen sein, will man es verstehen, kennen, beurtheilen“. (Prof. Dr. Vinz. Fer. Klun). — V predgovoru se pisatelj o nemščini svoji pač izgovarja: „Der Verfasser des „Deutschthum in Krain“ möge mich von etwaigen sprachlichen Sünden gütigst lossprechen, indem ich — obwohl jede Nationalität, hiemit auch die deutsche hochachtend — von Haus aus mit Leib und Seele ein Slovene bin“.

Kakor Vodnik — pisal je tudi Malavašič nekaj po nemški; vendar dokaj bolje tekla mu je slovenščina. V tej se je poslednjikrat oglasil 1862. l. 2. febr. v Ljubljanski čitalnici Vodniku na čast po govoru, kateri je v mnogih ozirih vzgled Slovincem sploh in posebej učencem, ter nam v pravi podobi kaže Vodnika in Malavašiča; naj se torej po izvorniku („Novic.“ 1862 str. 50. 51) ponatisne v dokaz!

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó;
Dovolj je spomina —
Me pesmi pojó!“ —

Tako je pé! v začetku tega stoletja naš oče Vodnik, — mož, kterega imenujemo Slovenca prvega, — mož, kterega iskrena ljubezen do domovine je unemala rojake na vse strani, — mož, kterega sto in četerti rojstni dan obhajati je namen nocojšne beséde, namen mojega govora.

Srce mi vpada, trese se mi v persih, ko prevdarim, česa se lotil sem, da bi dosegel svoj namen, in ustregel Vam, Gospóda! Pa vendar — skušnja veljá!

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó!“ — —

Imenitne, pomenljive besede! — Gospóda! ne zamerite, da jih obrnem drugače, kakor si jih je mislil naš oče Vodnik; ne zamerite mi, ako rečem brez ovinka, da je bil Vodnik v tej reči sicer prerok — pa v narodnem obziru kriv prerok, ko je pé!:

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó!“ — —

Časi marsikoga prekanejo, in tudi njemu niso prizanesli. — Veselimo se, da se je tako zgodilo!

Ozrem naj se po tej krasni dvorani, ali v lepe ravnine slovenskih dežel, ali v obertne doline, na višave planinske; ozrem naj se na bregove bistre Save, dereče Drave, šumeče Mure, doneče Soče — ali naj

me peljejo oči na obrežje bogatega jadranskega morja — naj pogledam na cveteče polje naše mlade pa rodovitne literature — — povsod, povsod — in vse, vse mi pričuje, da ima naš Vodnik sinov, kolikor je pravih mož in mladenčev slovenskih — mož in mladenčev, katerim današnji čas ni vganjka, katerih srca napaja kri čisto slovenska.

Gospodje! rekel sem, da je bil Vodnik kriv prerok, ko je pél v svoji otožnosti: „Ne sina po meni ne bo!“

Prašam Vas, gospodje! ali ste Vodnikovih misel? Gotovo ne bi ne eden Vas hotel — ne mogel — ne smel reči: jez nisem Vodnikov sin!

Vidim Vam na obrazih, da ste njegovi zvesti, čvrsti sinovi, da ste tukaj v središču slovenstva namestovavci dragih bratov vseh slovenskih dežel, kateri nam nocoj morda v duhu pošiljajo svoje goreče želje, z nami se veseliti — z nami biti zvesti sinovi Vodnikovi! — Slava Vam! Slava vsem bratom Slovencom! — —

Ne hčére, ne sina
Po meni ne bó! — —

Ali je res, kar je Vodnik pél: „Ne hčére po meni ne bo?“

Gospôda! dovolite mi, Vas nekoliko peljati nazaj v Vodnikovo življenje — al da prav rečem — v Vodnikovo prizadevanje in trpljenje za narod slovenski.

Mož pohlevnega pa stanovitnega srca je preiskoval nadzemlje, zemljo in podzemlje. Kodar koli pa je hodil, povsod je nabéral gradiva — priprave svojim naslednikom, svojim zvestim sinovom. Zahajal je v tamno drobovje podzemeljskega sveta — zahajal je v borne kočice priprostega kmetiča kakor v mogočne poslopja in gradove ponosnih grajšakov — vzdigoval se je v duhu med večno nepremikljivo ozvezdje, — pa povsod — na zemlji, pod zemljo in nad zemljo je dobival kaj gradiva ali priprave za nepodkupljivo in neprekupljivo narodnost — za omiko, za narodno zavednost — za domoljubnost svojih naslednikov, — svojih zvestih sinov!

Marsiktero lepo cvetlico, marsiktero zlahtno rožico je pobral na veličanskih planinah, na rodovitnih ravninah, v obrtnih dolinah svoje domovine in jo vsadil v vert narodnosti. Tù jo je redil in ljubil zvesto in unetega srca, kakor redi in ljubi svoje priserčno dete zvesti oče, zvesta mati — do poslednjega svojega diha.

Tamotni, mrzotni so bili dnevi tistega časa, — al duh, tudi v jecklene sponse vkovan, zdrobi s časom verige in premaga vsako ovéro duševno.

Tudi Vodnikov duh je bil slaven zmagovavec. Glejte! kmalo po njem je prešinel enega njegovih najvredniših sinov — slavnega Prešerna, kateri je prerokoval svojemu narodu bolj vesele, bolj srečne čase, ko je pél:

Vremena bodo Slovencom se zjasnile,
 Jim milši zvezde kakor zdaj sijale,
 Jim pesmi bolj sloveče se glasile!

In kar je slavni Prešern prerokoval, to smo doživeli.

Al ni ga veselja popolnega, ni je sreče cele, dokler ni skladnosti, dokler ni harmonije v družini, bodi si kakoršni koli. Vsak narod je družina, torej tudi slovenski narod. Lepa, čvrsta družina je.

Nevtrudljivo se bojujejo možje, sinovi, bratje te družine; nevtrudljivi delavci so na mladem, pa rodovitnem polji našega napredovanja, naše omike — z eno besedo — naše narodnosti.

Težko, težko je njih delo; — pa vsaka kapljica njih potú je sladko hladilo vsakemu marljivemu delavcu, kadar vidi, da mu pot ne moči obličja zastoj — brez uspeha.

Al ukvarjajo naj se nevtrudljivi delavci od dneva do mraka, od mraka do dné, — brišejo in brišejo naj si pot s svojega obličja — njih prizadevanje ostane brez popolnega uspeha, ako jim manjka zvestih pomočnic, — pridnih podpornic!

Še le potem oživi v vsakem prizadevanju, v vsakem početju duh napredovanja, oživi sladka harmonija, kadar prešine en duh, ena misel delavce in njih tovaršice; — še le potem se odseda delo in napreduje veselo, kadar je vse enih misel, enega srca! — —

Padala nebeška mana
 Izraeljcom je v puščavi,
 Zginila je — ak pobrana
 Ni bila ob uri pravi.

Gospé! up naše sedanjosti! — Gospodične! up naše prihodnosti! Nebeška mana svobode, narodnega napredovanja je padla na zemljo slovensko. Vaši možje, vaši sinovi, vaši bratje hité jo pobérati. — Ali jim hočete biti pomočnice, podpornice pri tem sladkem delu? Da! hočete biti! — Vidim Vas, kako se Vam bistrijo krasne oči, kako se Vam rudéčijo mili obrazi, kako Vam polje žlahno srce v persih; v duhu se mi zdi, da slišim milo šepetanje iz Vaših ljubeznjivih ust: Tudi me vse smo zveste hčere Vodnikove, smo zveste hčere slovenske!

Slava Vam! Slava! — —

Hitimo tedaj ročno poberati nebeško mano svobode na krasnem polji narodnosti — vsi enih misel, enega srca, da se bo od sedaj in na vse véke radoval duh očeta Vodnika in še našim vnukom in vnukov vnukom glasno oznanoval, da se je motil, ko je pél:

Ne hčere, ne sina
 Po meni ne bó! — —